

З МАТЕРІАЛІВ ДО «УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОСЛАВНОГО ДИПЛОМАТАРІЯ XVII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XVIII СТ.»

FROM MATERIALS OF THE «UKRAINIAN ORTHODOX DIPLOMATARY OF THE 17TH – FIRST HALF 18TH CENTURIES»

Мета й завдання роботи – започаткувати науковий проєкт «Український православний дипломатарій» і здійснити практичні кроки з його реалізації. Уперше публікується 66 документів із вітчизняних та зарубіжних архівосховищ, у цьому полягає **наукова новизна** роботи.

Про необхідність створення «Українського православного дипломатарію» (далі – УПД), зокрема XVII–XVIII ст., автор писав ще з кінця XX ст. і робив практичні заходи на шляху реалізації цього наукового проєкту^[1]. Нині ж, коли ПЦУ увійшла в процес визнання в православному світі, його реалізація стає особливо актуальною. У статті пропонується чергова серія докумен-

У статті йдеться про необхідність публікації документів вищих церковних ієрархів Православної Церкви України для підготовки видання «Український православний дипломатарій XVI–XVIII ст.» і здійснюється публікація 66 документів, виявлених в архівосховищах України та Польщі.

Ключові слова: дипломатика, Церква, митрополити, археографія.

The article deals with the necessity for the publication of documents of the highest church hierarchs of the UOC in order to prepare the edition of the book «Ukrainian Orthodox Diplomacy of the 16th–18th»

---

* Доктор історичних наук, професор, професор кафедри церковно-практичних дисциплін Київської православної богословської академії, головний науковий співробітник відділу Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України.

** Doctor of Historical Sciences, Professor, Professor of the Department of Church and Practical Disciplines of the Kyiv Orthodox Theological Academy, Chief Researcher of the Department of the Hrushevsky Institute of Ukrainian Archaeography and Source Studies NAS of Ukraine.

тів церковних ієрархів України. Це документи київських митрополитів Ісайї Копинського (1 документ), св. Петра Могили (3), Йоасафа Кроковського (11), Варлаама Ванатовича (12), Рафаїла Заборовського (37);

centuries». In article there are published 66 documents found in the archives of Ukraine and Poland.

Keywords: *diplomacy, Church, metropolitans, archeography.*

універсали, грамоти й листи. Переважну більшість документів було виявлено в Інституті рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (далі – ІР НБУВ) у рукописному збірнику середини XIX ст., де містяться копії документів^[2]. Цей збірник, очевидно, був створений відомим українським істориком Олександром Марковичем (1790–1865). На це вказує його глибока зацікавленість минулим Глухова, нагадаємо, що родове гніздо Марковичів – село Сварків – розташоване під Глуховим і те, що вчений написав «Історичні нариси міста Глухова», а в збірнику (арк. 548) є згадка про його статистичні таблиці Полтавської губернії. У збірнику містяться документи щодо історії Глухова, Густинського Свято-Троїцького й Ладинського (Ладанського) Свято-Покровського та інших монастирів, спогади автора про відвідини Густині 1845 р., а головне, документи київських митрополитів, починаючи від Ісайї Копинського і закінчуючи Самуїлом Миславським.

Щоправда, О. Маркович наводив тексти документів у вигляді регестів, тобто переказував тільки їхню суть, цитуючи найважливіші місця. Такий спосіб публікації використовують і в сучасній археографії, бо він дозволяє суттєво зменшити обсяг публікації за рахунок скорочення стандартних титулів, форм ввічливості, малозначущих деталей. Інколи копіст зловживав цим скороченням, як-от у регесті листа 1727 р. архієпископа Варлаама Ванатовича до гетьмана Данила Апостола (№ 27). Він подав, по суті, заголовок справи («Дело глуховского девичьего монастыря с Гамалеевским [монастырем]»), не розкривши хоча б стисло, в чому ця справа полягала. Таким же стислим є регест листа цього архієпископа 1730 р. «Об устройстве Харлампиевского монастыря по завещанию гетманши Скоропадской». Те саме стосується й деяких документів митрополита Рафаїла Заборовського (№№ 29, 35, 56). Але оскільки документи митрополитів XVI–XVIII ст. збереглися далеко не повністю, то доводиться публікувати ті, які вдалося виявити, хоча б у вигляді регестів. Копіст супроводжував документи своїми короткими нотатками, які не мають особливої цінності, тому, як правило, ми їх пропускали. Деякі документи копіст умістив не в рубриці «Митрополічі документи», а

в інших, наприклад «Густинський монастир». Треба сказати, що копіїст ігнорував особливості української мови, зокрема літеру «ї», фактично сильно русифікував тексти.

Окремі документи були виявлені в інших фондах НБУВ, Центральному державному історичному архіві України в Києві (далі – ЦДІАК), Архіві державному актів давніх у Варшаві (далі – АГАД).

Розглянемо документи в хронологічній послідовності. Відкриває публікацію універсал 1628 р. Ісаїї Копинського, коли він був ще єпископом перемиським і самбірським. Оскільки зайняти цю кафедру тоді було неможливо (її захопив уніатський єпископ Афанасій Крупецький), він зосередився на упорядкуванні монастирів Лубенщини, у серпні став єпископом смоленським, чернігівським і всього Сівера.

Згаданий документ по формі нагадує універсал, і цей термін інколи вживали митрополити та єпископи щодо своїх грамот. Він стосується повинностей селян – підданих Ладанського монастиря.

Далі йдуть три універсали св. Петра Могили (№№ 2, 3, 4). Першим із них 1638 р. митрополит призначає ігуменію Ладанського монастиря Афанасію Смолковну. Вона не була обрана черницями обителі, а призначена, тому що після придушення козацько-селянського повстання 1637–1638 рр. карателями Речі Посполитої Ладанський та Густинський монастирі були запусіті й пограбовані.

Другий і третій універсали не мають датування, доводиться покладатися на запис копіїста, який відніс їх до всього періоду митрополитства Могили. Очевидно, це своєрідні зразки для універсалів щодо призначення протопопів і вікаріїв. Канцеляристам в разі потреби необхідно було скопіювати його, проставивши тільки імена, назву храму й міста. Щодо вікарії, то тут треба врахувати, що митрополит провадив боротьбу зі священниками-двоєженцями і як компроміс погоджувався на висвячення на його місце сина.

Далі йдуть документи митрополитів, що обіймали кафедру у XVIII ст. Перший із них (№ 5) – це лист 1710 р. митрополита Йоасафата Кроковського до канцлера Російської імперії графа Г. І. Головкина, який містить новорічні привітання. Тут же Кроковський клопочеться за київського протопопа, за ігумена Свято-Михайлівського Видубицького монастиря Варлаама Страховського і за свого архидиякона Рафаїла. Не виключено, що останній – це майбутній митрополит Заборовський.

Наступним (№ 6) універсалом 1711 р. митрополит Йоасаф боронив глухівських передміських парафіян від непомірних сплат за треби, а винних священників викликав для слідства у Київ.

Чотири листи 1715–1717 рр. (№№ 7, 9, 13, 14) митрополита до новомлинського сотника Григорія Шишкевича (обіймав цю посаду в 1708–1722 рр.) стосуються конфлікту між сотником і священником Свято-Микільського храму Михайлом та дяконом. Цієї ж справи стосується і його лист 1717 р. до борзенського протопопа (№ 15). Відзначимо, що конфлікт не вичерпався і за митрополитства Йогосафа. Ще у 1727 р. київський архієпископ Варлаам Ванатович звертався зі скаргою до правителів генеральної військової канцелярії (далі – ГВК) на Олександра Шишкевича, сотницького сина, котрий під час Літургії лаявся і погрожував священникові Петру «Иосифову» (№ 22).

У тих же 1715–1717 рр. митрополит написав листи до гетьмана Івана Скоропадського (8, 10, 11, 12). У першому він просив поради, як бути у справі священників Богоявленської церкви в Гадячі, у другому пояснював, чому на митрополичому суді не було розв'язано конфлікт між священником і старостою с. Обмачева (нині – у Бахмацькому р-ні Чернігівської обл.), а в наступних двох (регести, на жаль, дуже стислі) мова йшла про жіночий монастир у Глухові і відкриття монастиря в Ніжині.

Далі йдуть документи київського архієпископа Варлаама Ванатовича, який посідав кафедру в 1722–1730 рр. (у той час петербурзький синод зробив черговий крок у наступі на Православну Церкву України, не давши Ванатовичу митрополичого титулу). Першим є лист 1723 р. до чернігівського полковника й наказного гетьмана Павла Полуботка (№ 16). У ньому містилося клопотання за двох священників, що зазнавали утисків від сумнозвісного прилудського полковника Гната Галагана, який навіть втручався в церковні справи. Але восени того ж року Полуботок був ув'язнений за наказом Петра I, і невідомо, чим ця справа закінчилася.

Подальші свої листи Ванатович адресував правителям генеральної військової канцелярії (далі – ГВК). У двох листах 1724 р. (№№ 17, 18) ішлося про засудження священника Івана Розинського генеральною військовою канцелярією, та архієпископ відмовляв їй у призначенні ігуменів як «делегатів» у комісію для розгляду цієї справи. 1725 р. у своєму новому зверненні до ГВК (№ 19) Ванатович торкнувся землеволодіння в селі Бобрик Гадяцького полку. У двох його листах 1726 р. до ГВК (№№ 20, 21) ішлося про біглого солдата Стефана Соболевського, який прожив у Густинському монастирі 10 років. У наданні притулку втікачеві було звинувачено ігумена о. Клеопу (у 1726 р. він був уже намісником митрополичої кафедри), і Ванатович боронив його.

Відзначимо, що в іншій частині згаданого збірника, де йдеться про історію Густинського монастиря, невідомий копіїст дещо більше зупинився на цьому епізоді. Зокрема, говориться, що Соболевський втік із полку Фарделіна російської армії, поселився в с. Маціївці (нині – Прилуцького р-ну Чернігівської обл.) і одружився з селянкою, монастирською підданою. Через 10 років його спіймали і виявили тих, хто перетримував його, що каралось законами кріпосницької Російської імперії. Ванатович указував, що Клеопа в той момент не був ігуменом. Ченці ж виправдовувались давністю справи, частою переміною ігуменів, але все-таки мусили послати двох із братії у Глухів для відповіді на питання слідства і з проханням про захист.

Боронив Ванатович в листі 1727 р. (№ 26), адресованому вже гетьману Данилові Апостолу, священника села Безсали (нині – Миргородського р-ну Полтавської обл.), якому власник села Йосип Гамалія завдав «безчестной конфузії и увеччу». Інший лист Ванатовича до гетьмана того ж року (№ 24) є, по суті, скаргою на Леонтія Галецького. Останній напав на володіння кафедрального скиту в Стародубщині (с. Стечня), вирубував кількасот возів лісу і насильно перегнав 4 двори селян із Стечні в свою маєтність Бугаївку. Тут містяться й цікаві дані про заснування цього скита в 1715 г. стародубським сотником у 1725–1734 рр. Семеном Галецьким (рідним братом Леонтія).

Ще одна його скарга 1729 р. (№ 27) стосується осиротілих дітей прилуцького протопопа о. Михайла Трифановського, студентів Києво-Могилянської академії (далі – КМА), яким відмовлялися коритися їх піддані селяни. Це було порушення тодішніх законів, і Ванатович просив Апостола вжити заходів. У листі 1727 року (№ 25) архієпископ пояснює гетьманові причину відлучення від Церкви ніжинського козака Івана Дудченка, який є «четвероженец», а його четвертий шлюб, хоч і благословив митрополит Йоасаф Кроковський (коли їхав з Москви до Ніжина) під тиском старшини, є недійсним.

Серед перших документів митрополита Рафаїла Заборовського відзначимо його листи 1731 р. (№№ 30, 31, 33, 34) до гетьмана Данила Апостола. У відповідь на клопотання гетьмана про висвяту Якова Вишинського в священники і про призначення його в соборну Успенську церкву Гадяча митрополит відповідає відмовою, оскільки ця парафія була закріплена за зятем (о. Андрієм Колтовським, вихованцем КМА) покійного соборного настоятеля о. Терпиловського і парафіяни стоять за ним, а Вишинський обманом збирав їх підписи. У додатку до цього листа

наведено послання гетьмана, у якому він наполягає на своєму. Тут явно проглядається тиск світської влади на духовенство. Заборовський був змушений погодитися на висвяту Вишинського, але вказував на складну ситуацію Колтовського, який залишається без парафії, а це суперечить «правилам св. отець». Все ж 24 (13).12.1731 р. Вышинский був висвячений у диякони, а на наступний день була призначена його священницька хіротонія. Гетьман поспішив видати універсал, яким звільнював село Комарівку (нині – Борзнянський р-н Чернігівської обл.), що належало кафедрі, від «подвод и выдачи съестных припасов и напитков». До речі, потім він просив гетьмана допомогти жителям цього села звільнитися від тяжкої повинності – надання возів проїжджаючим (№ 46). Таким чином, гетьман певним чином компенсував кривду митрополитові. Колтовського залишили в соборі з умовою, що він служитиме з Вишинським почергово.

Про Колтовського йдеться і в листі Заборовського до гетьмана 1732 р. (№ 37). Апостол знову просив за зятя о. Афанасія Тимофія «Леонтьева», щоб висвятити його в священники і призначити в церкву св. Василя в Глухові. Митрополит погоджувався і зазначав, що він відмовив Колтовському від Свято-Успенської парафії і звелів шукати десь іншого вакантного місця. Чому і як це сталося та взагалі про подальшу долю Колтовського нічого не відомо. Щоправда, у джерелах згадується Адам Колтовський, який вчився в КМА у 1776–1788 рр., потім викладав у ній єврейську й французьку мови^[3]. Можливо він був родичем (сином чи онуком) о. Андрія, але на це питання поки що немає відповіді.

Як і його попередник, митрополит Рафаїл боронив духовенство, простих парафіян, монастирських підданих, особливо від втручання світської влади в церковні справи (№№ 45, 58). Так, у 1735 р. він скаржився князю Олексію Шаховському, правителю «Малороссийской коллегии» у 1734–1737 рр., на козаків села Вовчок Козелецької сотні (нині – Козелецького р-ну Чернігівської обл.), які чинили кривди в монастирських землях (№ 50). А коли у 1731 р. в Коропі урядники несправедливо звинували трьох жінок у крадіжці Святих Дарів і били на допиті, він наказав не тільки звільнити їх, але й компенсувати побиття. Оскільки цього не було зроблено, він просив гетьмана про справедливість (№№ 32, 38). Коли ж у 1732 р. коропський наказний сотник Григорій Химич виголошував богохульні слова, митрополит звернувся до гетьмана з тим, щоб віддати під суд (№ 41). Очевидно так і сталося, бо Химич був наказним сотником лише у 1732 р.

Аналогічно вчинив митрополит щодо представників відомого глухівського старшинського роду Карпик – матері Уляни й сина Семена. За те, що вони вчинили скандал із лайкою в консисторії, він відлучив їх від Церкви. Коли ж вони явилися на Літургію в Свято-Микільський храм у Глухові, то він заборонив у священнодійстві тамтешнього священика Никифора Шолупину. Останньому було дано дозвіл на це тільки після заступництва протопресвітера Олексія Галяховського, який довів його невинуватість (№№ 42, 43). До речі, Галяховський теж був випускником КМА^[4].

Карав митрополит і духовенство, якщо воно було винним (№ 39), але стояв і в його обороні. Це видно з його листа 1732 р. до гетьмана (№ 36), у якому згадано ніжинського протопопа Степана Вольховського у 1727–1761 рр. Між іншим, останній був батьком двох студентів КМА Івана й Михайла, із яких Іван по смерті батька замінив його як настоятель Свято-Микільського храму Ніжина. Михайло обрав інший шлях: після участі в російсько-турецькій війні 1768–1774 рр. він став ніжинським городничим (1791–1804 рр.). У листах до гетьмана 1732 і 1734 рр. і до князя Олексія Шаховського він підтримував випускника КМА Кирила Білицького (№№ 40, 48). Спочатку він призначав його на парафію у селі Слоуті (нині Слоут належить до Глухівського р-ну) і просив Апостола, щоб той взяв у своє покровительство «такого учительного и постоянного человека, который для научения простого народа весьма удобен будет». Коли ж по смерті гетьмана піддані селяни відмовлялися сплачувати Білицькому «роковщину», тобто щорічний збір грошей парафіян священникові, митрополит звернувся до князя за допомогою.

Розслідував митрополит і кривди, вчинені єпископом Іродіоном Жураковським (№№ 51, 53). У зв'язку з вибухом російсько-турецької війни 1735–1739 рр. і необхідністю поставок фуражу й провіанту для армії, зокрема Києво-Богоявленським братським та Києво-Софійським кафедральним монастирями, він запевняв у 1737 р. генерал-лейтенанта М. І. Леонтьєва (тоді фактично київського генерал-губернатора) про виконання цих поставок (№ 54). Про поставку коней для армії йшлося в листах 1738 р. митрополита (№№ 57, 59) до Шипова. Можливо, це був майор Михайло Шипов, який діяв ще у 1771 р.^[5] Наступного року митрополит сповістив П. О. Румянцева, майбутнього президента Малоросійської колегії, про виконання урядового указу про вилучення в духовенства друкованого польського календаря С. Дунчевського (№ 55). У 1740 р. він сповіщав генерал-

майора, лейб-гвардії майора (на жаль, не вказано його прізвище), що згідно з наказом в ніжинську полкову канцелярію висилається з Лохвиці священник Іван Богдановський (№ 60).

У 1738 р. митрополит видав наказ (№ 64), щоб збирали пожертви на відновлення погорілої церкви св. Василя Великого в Ніжині. З таким самим проханням він звернувся у 1746 р. (№ 66) до власника міста Слуцьк у Білорусі князя Радзівіла, щоб той відновив погорілу соборну церкву. А у 1745 р. він написав листа (№ 65) до кошового отамана Василя Сича (Тригоровича), щоб не чинилось кривд від запорожців ченцям Мгарського монастиря на їхньому рибальському уході «на стану Романковском» (біля сучасного міста Кам'янське Дніпроперовської обл.).

Є листи митрополита, що стосуються суто церковних справ: призначення священника на парафію (№ 52, 61), визначення ігумена (№ 47), постриження в ченці (№ 44), надання розлучення (№ 49), благословення на освячення церкви в Свято-Онуфрієвському монастирі в Жаботині (№ 62), лист про отримання указу (№ 63).

Таким чином, наведені документи не тільки доповнюють «Український православний дипломатарій», але й проливають світло на відносини між світською та церковною владою в Гетьманщині XVII–XVIII ст., на ситуацію всередині самої Церкви, є важливими для краєзнавців, оскільки в них іде мова про низку населених пунктів, храмів і монастирів.

^[3] Про це ми детальніше говорили в доповіді «Про створення Українського православного дипломатарія XVII–XVIII ст.» на конференції «Православ'я в Україні» 2019 р.

^[2] ІР НБУВ, ф. І, спр. 56728.

^[3] Києво-Могилянська Академія в іменах XVII–XVIII ст. Київ, 2001. С. 269.

^[4] о. Мицик Ю., Тарасенко І. Вихідці Сумщини – вихованці Києво-Могилянської Академії // Сіверщина в історії України. Ніжин, 2021. Вип. 14. С. 153.

^[5] Документальна спадщина Свято-Михайлівського Видубицького монастиря в Києві XVII–XVIII ст. Київ, 2017. №№ 158, 236.

№ 1

**1628, липня 21 (11). – с. Ладин. –
Універсал єпископа Ісайї Копинського**

«Исайя Копинский, милостию Божиею епископ и екзарх патриарший.

Відомо чиним, иж просили нас подданы церковные ладинские, абы есьмо межи ними порадок учинили, хто з них якую повинність нам на церков Божию дават и чинити повинен будет. Теды такое постановление мы учинили... Каждый з них, яко конные, так и пішие, повинны толокою сіна косить день и тое погребти, и до монастыра возить што потреба. Также жыта толокою озимины день и ярины день. До того каждый хто кони мает, дров по десяти возов вывезти; с тех же конных с десяти чоловик в рок повинны подвод по чотири с чим се трафыть за десять миль (100 верст) возыты. Шарварок до гребли каждый з них и для самих себе дерн, хворост, солому и што потреба до гребли возыть или направовать, кромі сыпаня грабарского. А хтобы з них, будучи непослушен, на греблю не выехал або не вышол, таковой повинен будет огудного 7 грошей дать, а день праці одробыть.

Дан в Ладыню року 1628 июля 11 дня».

(IP НБУВ, ф. 1, спр. 56728, арк. 542–543. Копія XIX ст.)

№ 2

**1638, жовтня __ . – Київ. –
Універсал Петра Могили**

«Петр Могила и пр.

Всім вообще и кожному кому з особна и пр. «до ведомости подаем, иж з ласки его милости, моего милостивого пана и сестринца» (князя Михайла Вишневецкого) «одержавши цалый дозор опустилых монастыров Густынского и Ладынского, хотячы, абы там по старому хвала Божия росла и множилась и богомолство уставичное не уставало, посылаем до монастыра Ладынского побожную госпожу Афанасию Смолковну, с прочиими законными сестрами на мешканье, которые мают там обще благоугодне, святоблыве жыты, за которыми прошу» (обращение ко всім православным христианам) «милостей вашим, абысте ласковыми добродіями в ласки щедробливые ялмужно ставытысе рачилы. За щосмо (?) од ных уставичне богомолство од Господа Бога стокротную заплаату в королевстве небесном ми-

лость ваша одержите. Чого милостем вашим упримне сприяючи, молитвы наши уставичные архиерейские и поволные пилно залецаем.

З монастыра Печерского киевского октоврия року 1638.

Подпись: «Рукою власною».

В приписке: «Тот лист ствержаю. Сильвестр Косов, митрополит киевский и галицкий и всея России».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 543. Копія XIX ст.)

№ 3

Між 1633–1646 рр. –

Універсал митрополита св. Петра Могили

«Грамота киев[ского] митрополита П. Могилы, утверждающая N в звании протопопа 1633–1646 гг.

Всім посполите, кому то належаты будет, так духовного, яко и свіцкого преложенства людем, а особливе братиям Господним иереом в місте N и в коло него прилеглых містах и селах живучим, ласка, покой и милосердие от Господа Бога Вседержителя, молитва теж и благословение, смирения нашего и святійшее столицы митрополии Киевское от востока.

Відомо чиним христюлюбию вашому, ижес мы дали протопопство господину N пресвітеру храма N в місті N, приказавшы ему справ наших митроп[оличих] пильне дозировать и з братиею его священниками, суды духовные отпраовати и радити около порядков вшеляких церковных, винных винами нашими карати и абы законне жили, повод с себе даючи, указувати. А так честностей ваших, яко дітей наших духовных при нашем пастырском благословении упоминаем, абысте того богомолцу нашего господина N, яко нас самых во вшелякой почтливости и пошанованю міли да рочный доход наш митрополитанский оному в руки отдавали, который его мает нам вірне приносить и отдавати, жадаем. Ку тому и того ж вас, абысте теж в соборной церкви N в місті помененом N, що дневную хвалу Бжию отпраовали и не тылко місцтние священницы, але и тые, которые по селах близу міста найдуются, яко то за милю за полторы от міста мешкане свое маючы, абы по седмицы отпраовали каждый, жебы ся хвала Божия принамней в одной церкви повседневно для народу христианского отпраовати могла, отколь вшелякий порядок в церкви Божой и цвичене в отпраованю церемонии родитися звыкло, а который бы з вас, поменного протопопы,

нашого господина N послушным быти не хотіл и доходу нашего митрополитанского дати взборонялся, таковой каждый под неблагословенство Божое и смиренна нашего подпадет. То теж помененому господину N протопопі приказуем, абы во всіх церквах протопопии своее пильно антиминов доглядал чи его суть посвящения и назначонный час на собор до святійшого столицы митрополіи Киевское, до смирения нашего приносил. Так теж, абы конечно з не меншею пильностью и того доглядал и постерегал, абы жаден двоеженец, вдовоженец, збойца, звадца, нечистый блудный пьяница, гандлювник, лихвар, збытечник письма Божого неуміетный и в нем не цвичачыйся, а в рок дванадцять раз не сповідающийся, в его протопопстві жадною мірою не знайдовался и терпен не был, иначе не чинячы для милости Божой и благословенна нашего, которое абы з честностями вашими всегда пребывало пильне сприям. Писан N.».

(IP НБУВ, ф. 201, спр. 70. – Копія XIX ст.)

№ 4

Між 1633–1646 р. –

Універсал митрополита св. Петра Могили

Грамота киевс[кого] митрополита П. Могилы, разрешающая в виду уважительных причин священнику двоеженцу держать при себе до обручения сына, викария, под непременною условием самому не священнодействовать. 1633–1646 гг.

Чинимо відомо всім, которым о том відать належить, а особливе честным священ[ни]кам и всім православным обывателем N, иж штося у вашого христолюбця знайдуєт побожный некогдысь бывший у вас при церкви N священник, а на сес час второженец, просил нас плачливе, абысьмо ему, принажней до часу якого певного, при той же церкви N в N зоставати позволили. Што мы любо той непристойный звычай от церквий Божиих выкореняти всіми силами, предсвзятье маемо, злитовавшись еднак над убозтвом и слезами, так его самого, яко и дітей его, позволилисьмо ему при помененой церкви зоставати до возрасту и наученя ся сына его, с пришлого дасть ли Бог собору в року N, который се отпраовати, стародавным святым церковным звычайем непременно маєт в неділю святого великого поста, названую православную, а то способом таковым позволяем, абы он сам помененный N, второженец, жадных священнодійствуы тыкаться, ани епитрахилиа на себе

брати не важил, але викария, чоловіка доброго и нам свідельствованного с пристойным и не кривдным пошанованем, мает держати и ховати, едного только, люб того, который при нем на тот час есть, если есть того достоин. О чом нам то есть помененный N як нарыхлей мает ознаймити з свідоцтвом людей зацных, віры годних, и показанем нам его на хиротоніи ему даного листу. Люб если бы там тот достоин быти не знашолъся, теды нас, архиепископа, митрополита, о иншого просити мает, который бы того был годен. Сам зась сих свавольне яко челядников своих без нашей відомости и без причины гвалтовное приймовати и отправляти, моцы не мает міти, яко теж и викарем з ним, во всем згодне, без жадных вымыслов посваров, примовок и без неконтентованя ся разумовленными и постановленными кондициями и приходом обходитися и любовне жити; от него зась без нашего благословенства упорне и свовольне не отходити ани церкве зоставляти, але все за нашею архиерейскою відомостю и благословенством чинити будет повинен, а иначе учинити под отлученем от церкве и вічным проклятьем обидва мочи не будут. И на то далисьмо сему помененому двоеженцу сес наш рукою нашею подписаный и печатю N наше N запечатаный лист N, року N місяца N дня».

(IP НБУВ, ф. 201, спр. 70. – Копія XIX ст.)

№ 5

1710, січня 19 (8). – Київ. –

Лист митрополита Йоасафата Кроковського до канцлера Російської імперії графа Г. І. Головкина

«Сиятельный и превосходителнейший господин, мне премилостивейший патроне и благодетелю величайший.

В новозачатое сие лето должным моим високографское ваше сиятельство хотя почест(...)»* поклонением, всеусердным благоприятствую[ще] желанием: времена и лета во своей области положивый Творец веками да благословит превосходитьству вашему венец новозачатому лету от богоугодних на верной его царского пресветлого величества службе подъемлемых трудов и добродетелей, умноженню чести и отрада върад (?) превосходителнейшаго семени вашего прославляю благополучно сложити: еже бы последним векам немолчных похвал достояная во память оставивши деяния по доволным церквам святой и всей России полезное многолетствию удостоитися си-

ятельству вашему от царя всяких вечных лет венец посприяти. Сих аз недостойный богомолец от усердия моего превосходительству вашему благоприятствуя, неотъемлемой милости и благодетельскому призрению навсегда себе воверяю.

Вашего високографского превосходительства премилостивейшаго патрона и благодетеля моего величайшаго в всех благ желающий богомолец и слуга нижайший недостойный митрополит киевский.

С Киева 1710 иануаря 8.

(на особых лоскутках)

На брата Рафаила (*Заборовського? – Ю. М.*), архидиякона моего, как прежде, тако и ныне милостивие сиятельства вашего прошу имети призрение и многомошной благодетельского и патронского пособия не отвратити от него руки всемирно умоляю. Честный отец протопоп городской киевский изволил в своих особенных делех до царствующаго града путешествовати, милости его царского пресветлого величества и вашего сиятельства ища, котораго такожде призрению и благоразумному вашему сиятельству вручаю рассмотрению.

Всечестный отец игумен монастыра Свято-Михайловского Видубицкого киевского со всею братиею все смиренно вашему сиятельству челом бьют, просяще о монаршое его царского пресветлого величества потверждение на универсал гетманский, в яковом их братии видубицкой требованно и аз недостойный милостивейшее мое до вашего сиятельства вношу прошение: благоволи премилостивый благодетелю старческаго их прошения от патронского и благодетельскаго призрения не отринути и многомошным своим предстательством у его пресветлого величества желаемое им богомолцам исходатайствовати всепокорственно умоляю».

(НБУВ. – IP. – Ф.201, спр. 70. – Копія кінця XIX ст.

Запис копієста на початку документа: «Моск[овский] Глав[ный] Арх[ив] М[И]Д.

Малороссийские дела 1710 г. № 7». Оригінал зберігається в РДАДА, ф. 124

(«малороссийские дела»), оп. 1, спр. 7)

№ 6

1711, березня 18 (7). – Київ. –

Універсал митрополита Йоасафа Кроковського

«Вам, Алексию Кытци, верыгынскому, Стефану Усовскому, пресвятером предместским глуховским, извистно будет:

Понеже вы само[во]лием своим ниякоесь между священныками сильскими учынылы смятенные, змовывшыся з собою, дабели якиесть от нас, пастыря, без видома нашого и протопо[п]ского, вабыралысте; престолы своя на соблазн, а не на пользу людей, безчынным викариям, ви самую душеспасытельную жатву оставылы, особлыве Усовский, чернцу ниякому яко нам от достовирных и поважных особ донесено, церков свою вручыв. Еще же властем, от нас поставленным, протывлячыся и не покураючыся, гнылымы их обносите словамы, оклеветчете и цале презыраете. Зачим мы такового вам безчиния не похваляючы, овшем яко на здор (?) и смятение чыныты дерзнувшым, сурово ганячы, даем вам обоим запрещение от епатрахилиа. Да не дерзнете ны едыного совершаты священнодійствия, поки пред нами слушного не дасте выводу и не оправдытесе. А тым часом пречестному и протопопу глуховскому повелеваем певных яких викариев до ваших церквей прыставыты, дабы в душеспасытельных требованиях не ваковалы.

Дан з Киева 1711 марта 7».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 450. Копія XIX ст.)

№ 7

1715, червня 14 (3). – Київ (?). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до новомлинського сотника Григория Шипкевича**

«Отец Михаил святоныколский и о. диякон святопречисский, ежелы будутъ давати окказию до звады и честь в. м. пана поносыты, одержат от нас неблагословение. До церкви св. великом[ученика] Георгия ходыты в. м. пану даем наше пастирское благословение. Тылко жебы не було з тоей окказии от святопречисской и святоныколской церкви удаление, же о. Михаил и диякон суть в. м. пану неприязны, бо не должны суть, рады приватной своей ненавысти общаго входа церковного возбраняты. Понеже в. м. пану, яко начальствующему свободно есть во всих церквах молытися и до якой-либо церкви восхошет в. м. пан ходыты, не может никто з священних тамошних возбраняты пасторско декларую. Мира, здравия и спасения в. м. пану пры молитвах моих архиерейских желаю».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 450. Копія XIX ст.)

№ 8

1715, червня 25 (14). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до гетьмана Івана Скоропадського**

«Бутовичева просила Иосафа, чтоб церков гадячская Бого-явленская «од дому его не була отдалена», просит гетманского «совита, наставления» и пр. Может ли быть сын ее «ежелы подучить за многомошным ходатайством вельможности вашей свободу» или зять, ныне при ней находящийся, в этой церкве священником.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 450. Копія XIX ст.)

№ 9

1716, лютого 9 (січня 29). – Київ (?). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до новомлинського сотника Григорія Шишкевича**

Шишкевич «лобзаючы икону Хрыста Спасителя «и его Пресвятой Богоматеры» в келию митрополичьей обещал не подавать причин к соре с о. Михаилом св. николским (см. II) Он сдержал слово, за это «в. м. пана пастырско похваляем». Но отец Михаил, забыв клятву, сам возобновил ссору. За это Иоасаф приказал протопопу взять от него церковные ключи и запретить священнодействования пока не примирится, а к церкве для служения приказал назначить vikaria «з совитом в. м. пана и з согласием парохиян».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 450 зв. Копія XIX ст.)

№ 10

1716, травня 29 (18). – Київ (?). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до гетьмана Івана Скоропадського**

Тяжба старосты и священника обмачевских не могла быть на суде митрополитском окончена потому, что староста не поставил свидетелей безчестия нанесеного ему священником. Митрополит приказал ему постараться представить таковых и тогда может окончить это дело. Что касается до тяжбы того же священника с прихожанами, пункты жалоб на него поданных слабы для того, чтоб отдалить его от церкви, он только заслужи-

вает наказания и исправления, но не отдаления. Но было приказано искать гетманской милости и дать подписку прихожанам, что будет с ними «в дальший час смиреннейше обходячись».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 450 зв. Копія XIX ст.)

№ 11

1716, вересня 22 (11). – Київ (?). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до гетьмана Івана Скоропадського**

С посылкой двух «особ» для окончанія по(...)* монахинь мон[астиря] глуховского с игуменьею своею за обиды приватныя и мирския от н(...)* им нанесенныя.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 450 зв. Копія XIX ст.)

№ 12

1716, жовтня 29 (18). – 1716, травня 29 (18). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до гетьмана Івана Скоропадського**

Об открытии монастыря «Новаго Назарета» в Нежине, по желанию митр[ополита] Стефана Яворского и о назначении туда архимандрита (см. Неж[инский] Благов[ещенский] монастыр] №...)

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 451. Копія XIX ст.)

№ 13

1717, березня 22. – Київ (?). –

**Лист митрополита Йоасафа Кроковського
до новомлинського сотника Григорія Шишкевича**

«За вси кривды учинення в. м. пану от священника Михайла и за его нестаток, «и за ослушание мни самому заданное, страдает от теперъ в гниви, неблагословении нашем и до того времени не получить благословения, дондеже не прымыряться з вашею м. паном и не будет имиты свидительства поправки своей от тамошних граждан и парохиян. А дякон его присланный умыслне рады плевосияния в Новые Млыны от его самого и дерзнувший особу нашу пастырскую

укораты – сам в. м. пан узрыть потом, якое понесет от нас наказание». Далее разрешает ему и прихожанам совместно с протопопом избрать священника».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 451. Копія XIX ст.)

№ 14

1717, квітня 8 (березня 28). – Київ (?). –

Лист митрополита Йоасафа Кроковського до новомлинського сотника Григория Шишкевича

«Скаргу в. м. пана на Михаила святониколского прийнем и обещалемся управ з оного даты. А понеже сымы деньмы зийшла нас висть, же в. м. пан безправне казав дом Михайлов разоряты и живущых в нем быты, не ожыдаючи от нас слушной справедливосты, не похваляю в. м. пана и овшем, ежелы в. м. пан з того не выведется, буду управы просыть у суду належного на в. м. пана за таковое мни, пастыреви, поругание и священныкови безправное насылие. Пovyнен бы в. м. пан, яко начальник града того и инных насылюющих дома, безправне поскромляты, а не сам таковой соблазный повод даваты. Да не тое ж и в. м. пана, якое и инных нам протывячых, постыгнет неблагословение Божие и наше пастырское, от которого еще удержуем себе до роспросу слушного. Пры сем зостаем в. м. пану всих благ желающий пастыр и богомолец Йоасаф и пр.».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 451. Копія XIX ст.)

№ 15

1717, липня 21 (10). – Київ (?). –

Лист митрополита Йоасафа Кроковського до борзенського протопопа

«Избранный всимы парохиянами на священство до церкви Свято-Николаевской Акколыта о и презентованный нам принят и Божиим благословением будет посвящен в пресвитера. Которому отсылаючомуся вручится патент подтвердительный ктыторам новоизбранным, а тым, иже суть от стороны Мыхайловой, именем нашим запреты, пречестность твоя, дабы жадного интересу не имилы до церкви вышереченной Святоныколской, также и самому Мыхайлови, дабы почин не успокоиться з паном сотником, не дерзав в церкви радиты и сво-

их викариев наставляты, леч якого изберут себи викария парохиане, тому пречестность твоя священнодйствовать прыкажы, донели ж сей прысланный посвятытыся. А Якова, викария, дерзнувшого без нашего благословення св.ященнодйствоваты по(...)* наказание духовное озьмы до указа нашего дальшаго».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 451 зв. Копія XIX ст.)

ВАРЛААМ ВАНАТОВИЧ

№ 16

1723, березня 27 (16). – Київ (?). –

Лист архієпископа Варлаама Ванатовича до наказного гетьмана Павла Полуботка

«Сьи лыстооказатели Феодор, священник сокырыньский, да Иоанн, свящ[енник] ряский, прыбувши в катедру, прекладалы слезне моему смырению обыду. диючюся им от г-на полковника прилуцкого и велькое, неналежытым уступом в духовные дила, разорение и смятение. О чем я прежде сего любо и писалем до его, г-на полковника, прося от такового неподобного начынаня поперестаты, еднaк он, господин, и до сего времени, во чтось дуфая, протыв изданных монарших регул поступаючы, в духовные дила интересуется и немалые священному чыну зативает раздоры и озлобления». Просит прекратить самовольство Галагана.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 451 зв. Копія XIX ст.)

№ 17

1724, травня 1 (квітня 20). – Київ (?). –

Лист архієпископа Варлаама Ванатовича до правителів ГВК

Священник Иоан Розинский иміл тяжбу с Ант[оном] Токаренком. Правители требовали делегат игуменов для разбора этой тяжбы. «Двойных» рады вын посылаты опасуемся, да и не над[іємся](?) эта тяжба уже окончена. Иоанн уже обвинен, к тому же это будет странно, чтоб свой же приговор однажды состоявшийся, он апробовал через своих же делегатов.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 451 зв. Копія XIX ст.)

№ 18

**1724, червня 11 (травня 31). – Басань. –
Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до правителів ГVK**

О том же деле. Они вторично требовали делегатов, но Варлаам вторично им отказывает. Из Басани.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 452. Копія XIX ст.)

№ 19

**1725, травня 20(9). – Київ (?). –
Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до правителів ГVK**

О том, что с. Бобрик в у[езде] Веприцком, полка Гадячского здавна принадлежало протопопам гадячским, которые занимают должность, а лицам, которые оную занимали, а потому просит взять оное у бывшего и отдать настоящему.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 452. Копія XIX ст.)

№ 20

**1726, серпня 1 (липня 21). – Київ. –
Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до правителів ГVK**

«Благородные господа правители енеральной войсковой канцелярии нам в Духу Святом благопослушные сыны.

Поважное ваших благородий писание з енер[альной] войск[овой] канц[елярии] до о. Клеопы Силича бывшего мон[астыря] Густынск[ого] игумена, а ныне нашего катедрально-го наместника посланное, подано нам, архиерею, с катедрою нашой, в которой требуется дабы по присланной от гварнизонной канцелярии в ен[еральную] войск[овую] канц[елярию] промемории о беглом солдате Стефане Дмитриеве сыне Соболевском, который жил в м[онастыре] Густынском лет десят, приездил о. игумен густынский сам или кого вместо себе присылал для следствия о том и ответу в Глухов. Который понеже ныне обязан уже наместническим в катедре нашей послушанием, того ради од тоей функции его уволили, а вместо его будут посланы монахи з обители Святотроицкой Густынской для одветствования в Глухов. А что впредь по делу тому учинено будет,

о том в[аши] бл[агородия] просим писменно нас, архиерея, уведомить. Жадаем и Божие в[ашим] м[илостям] бл[агородия] м препосылаем благословение.

бл[агородий] ваших обоих благ усердный желатель и богомолец Варлаам Ванатович, архиепископ Киевский и Галицкий. Киев, 1726 года июля 21 дня».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 54112. Копія XIX ст.)

Адреса: «В листе свернуто по тогдашней форме большая печать катедры киевской. Надпись: «Благородиям их милостям, господам правителям войсковой енеральной канцелярии, нам в Духу Святом благопослушным сынам и благодетелям»)

№ 21

1726, серпня 1 (липня 21). – Київ (?). – Лист архієпископа Варлаама Ванатовича до правителів ГВК

Это защита Клеопе, тамошнему (густинському – Ю. М.) игумену, по случаю передержательства беглого солдата.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 452. Копія XIX ст.)

№ 22

1727, липня (3). – Київ (?). – Лист архієпископа Варлаама Ванатовича до правителів ГВК

Священник святопречиский новомлинский Петр Иосифов и тамошний сотник Кирило Троцкий со старшиною донесли ему следующее:

Александр Шишкевич, Иван Шишкевич и Дмитрий Стеценко пришли с жонами и родными своими в Св[ято] Пречискую церков на второй день Воскресения Христова, во время литургии и «не давши еще по употреблении таин Хрыстовых священнику разобратысь», с воплем и криком Александр начал ругать священника «многымы неуцтывыми словами», грозясь убить его между алтарем и церковью, «и во время того галасу произнеслы словеса, где и моей честы и власти архиерейской коснулося». Митрополит жалуется на этого «инвазора (очевидно помилка, має бути: «инвектора». – Ю.М.) и обругателя», он произносил «поносные, безчинные, хульные, скверные клятвы на священника, из алтаря страха рады исходящаго».

«Мы, пастыр таковому не хрыстыянському и собзазньовому эксцессу его, Ал[ександра] Шышкевича со сковтныкы (!) его запобигаючы, щоб заглядаючыся на его подобные ему непокойные головы в такие ж эксцессы не заходьлы и церковей святых клычамы и воплямы, и безчыннымы, и сквернанымы словамы не осквернялы» – просит наказать хулителя, приводя законы церковные, Комнина, Иустининан и пр., грозясь, что если в ген[еральной] канцелярии не будет расправы, то станет жаловаться в синод и сенат надеясь там найти справедливость. Здесь же он приводит в пример греческого императора Льва Премудрого, отлученного за четвертый брак от Церкви патриархом Николаем.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 452 -452 зв. Копія XIX ст.)

№ 23

1727, листопада 12(1). –

Лист архієпископа Варлаама Ванатовича до гетьмана Данила Апостола

Дело глуховского девичьего монастыря с Гамалеевским [монастырем].

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 452 зв. Копія XIX ст.)

№ 24

1727, листопада 29(18). –

Лист архієпископа Варлаама Ванатовича до гетьмана Данила Апостола

Полковый сотник стародубский Симеон Галецкий в 1715 г. подарил на святую Софию, еще при Иоасафе Кроковском грунт «Стечню», кусок сенокос (!) пахатей и лесов, желая что там был учрежден монашеский скиток. «Которую свою ктыторскую даровану цессиальным своим писанием закрипывшы и скорроторовавшы, во вичное пустыв обытели св. Софийской архиерейской корыстоване». Тотчас на том месте был сооружен скиток с келлийками, с церковью, и монахамы «насажден». До сих пор там «безмолвно живючие монахи безпакостно пребывалы». А ныне когда «колектор» поехал в Петербург «в интересах малороссийских», брат его Леонтий Галецкий, окт[ября] 22 дня набежал на скиток «с многлюдствием», несколько сот возов вырубил лесу. Потом набежал на их деревень-

ку Стечню, четыре двора крестьян выгнал на свое село Бугаевку и прочих выгоняет. Просит наказати Галецкого.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 452 зв. Копія XIX ст.)

№ 25

**1727, грудня 5 (листопада 24). –
Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до гетьмана Данила Апостола**

Козак и житель нежинский Иван Дудченко, четвероженец, отлучен был от Церкви, просил гетманского ходатайства пред митрополитом и гетман просил за него, чтоб благословил и прилучил его к верным.

Однако ж оному Дудченку сего позволиты не дерзаю; что есть протывко правыл святых отец. Он ссылается на Кормчую книгу, глава 53. «четвертому браку никакож дерзновения имиты, но быть отверженному отнюдь, и аще кто на такое приить изволыть сожытие, всякого лишен будет церковного собора и во св. церковь входа чужд» и пр. Но между тем этот Дудченко вступил в четвертый брак по благословию митрополита Иоасафа Кроковского, когда будучи поставлен, ехал он из Москвы на Нежин, и был у протопопа Лукяна Конисского. Тогда Конисский, священник Демьян и Мойсей Суханские, и полковая старшина умолили его. Однако ж я благословиты, поки от своей четвертой не отлучытся жены, не могу, исполняючы вси святых отец правыла, на тое и присягу пред св[ятым] прав[ославным] синодом имив под час поставления моего на архиерейство. Да к тому ж имиючы в памяти оную гистрию, в писании положенную тако. Здесь он приводит в пример греческаго императора Льва Премудрого, отлученного за четвертый брак от Церкви патриархом Никоном.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 452 зв.-453. Копія XIX ст.)

№ 26

**1727, грудня 9 (листопада 29). – Басань. –
Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до гетьмана Данила Апостола**

О нанесенных «безчестной конфузии и увеччу» священнику села Безсал (нині – с. Безсали Миргородського р-ну Полтав-

ської обл. – Ю. М.) от владельца того села Иосифа Гамалии; и о защите ему.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 453. Копія XIX ст.)

№ 27

1729, січня 23 (12). – Київ (?). –

**Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до гетьмана Данила Апостола**

Жаловались ему осиротелые дети прилуцкого протопопа Михаила Трифановского Яков, Петр и Василий, учащимся в латинских Киево-Могилянских школах, что крестьяне их наданные императором и гетманом не повинуются и буюют. Просит у гетмана защиты сиротам.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 453. Копія XIX ст.)

№ 28

1730, березня 11 (лютого 28). – Київ (?). –

**Лист архієпископа Варлаама Ванатовича
до гетьмана Данила Апостола**

Об устройстве Харлампиевского монастыря по завещанию гетманши Скоропадской.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 453. Копія XIX ст.)

РАФАИЛ ЗАБОРОВСКИЙ

№ 29

1731, листопада 13 (2). – Київ. –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до Феодосія Волковича, слуцькому
й копиському архимандриту (регест)**

Мова йде про документи для Церкви.

(АГАД, ф. «АР», відділ V, спр. 12894. Оригінал)

№ 30

1731, листопада 19 (8). – Київ (?). –

Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола

Гетман просил Рафаила, чтоб по святых (?) он посвятил Иакова Вишинского в иерея соборной Успенской гадячской церкви. Рафаил приказал ему явиться для посвящения. В это время попадя Терпиловская подала прошение, чтоб не лишил прихода ее сирот, коих отец, а ее муж, оным пользовались. Сверх того прихожане соборные подали просьбу, объясняя в ней, что не хотят иметь пастирем Вишинского; что он, не спрося у них согласия, подал прошение Рафаилу; что он обманом успел получить подпись от некоторых из прихожан, которые и не скрывают, что обмануты. Рафаил умоляет гетмана не разгневаться за отказ, ибо он считает грехом обидеть сирот и прихожан. При этом прилагает копию объявление (?) одного из прихожан, которых обманул Вишинский.

Копия: «Я, Ив[ан] Никифоров, объявляю всим и пр., иж сего 1731 года м[ісяця] септеврия, без бытности вельм[ожного] е. м. п. Гр[игория] Грабянки, полковника гадяцкого, и прочих старшин и знатных персон парохиян церкви соборной Св[ято]- Успенской гадяцкой в домех своих, прышедшы ко мне в дом мой Як(ов) Вышиньский зять отца Ивана Бутовича, попа церкви св. Богоявления гадяцкой, просыв мене лестно, дабым я як сам подпысався, так и протчиих парохиян людей рядовных (?), церкви Св[ято]-Успенской имени поппидписував на суплици той, якую он написав до ясне в Богу преос[вященного] архиеп[ископа] киевского, промуючы себе до той церкви на священство. Ив[ан] Никифоров ему отказал, ибо не видел согласия старшин и атамана. Но Вишинский уверил его, что все уже подписались, и подал ему белую страницу. Он ему поверил и подписал не только свое имя, но из малоумиющих (?) и других прихожан, о чем в «сушую правду» объявляет.

Апостол на этот Рафаилов отзыв отвечает письмом, в котором выражена сильная досада. См. 2682 из моего архива. Это черновое письмо, но подписано собственноручно гетманом. Он говорит, что предместники Рафаила выполняли гетманские просьбы, исчисляет этих прешественников, удивляется презрению к первой его просьбе в пользу «бездільницы» Терпиловской. Доказывает, что он старший гадячский прихожанин, главный соборный ктитор, не согласен иметь пресвитером зятя Терпиловской, не допустит к церкви Колотовского. Наконец

заключає, що всіх мерзостей причиною «плутец Велецький». Буды воля в[ашего] пр[еосвященства], «ежели такий афронт нам здилаєте».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 453. Копія XIX ст.)

№ 31

1731, грудня 10 (листопада 29). – Київ (?). – Лист митрополита Рафаїла Заборовського до гетьмана Данила Апостола

Рафаил объявляет, что он во исполнение воли его велел Вишинскому быть готовым к рукоположению.

«Ачтоя[сно]в[елможность]в[аш]аизвольнампредложить, же сылны мы Колтовского священником поставить, только ж не до тоей соборной Св[ято]-Успенской церкви. Где ж его посвятить? Разве на пустое поле? А як на пустош посвящать? Протывно правылам св. отец. До тоей же соборной церкви нит нам воли. До другой церкви в ключу Гадяцком я[сно] в[елможности] в[аш]ой обритающейся, и до третьей не будет нам воли. Послидовательне и до всих воля и сыла наша архиерейская скасована будет. Над чим же будем имиты власть архиерейскую?

Скромное и прекрасное письмо. Он жалуется гетману на его подозрение, что будто он уважает другие письма больше, нежели гетманские. И просым с покорностью «нашею не имиты досады»

Заключає известием, что получил пересланный гетманом синодский указ на имя киево-никольского игумена Иосифа Волчанского и кафедрального архидиакона Феофана Трофимовича, что указ передан по адресу и обоим велено выехать по назначению.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 453-453 зв. Копія XIX ст.)

№ 32

1731, грудня 22 (11). – Київ (?). – Лист митрополита Рафаїла Заборовського до гетьмана Данила Апостола

Какой то «хлопец» покрал Святые Агнцы. Подозрение пало на Лытошыху, ее дочь Ганну и другую «дивчину» Мотрю.

Урядники взяли их под стражу, секли, допытывались. Это случилось в Коропе. Дело было не светское, а духовное. Муж Лытошыхы, Лытош, жаловался Рафаилу. Этот принял сторону обиженных. Консистория отлучила от Церкви на полгода урядников. Будучи в Глухове, Рафаил их простил, но с условием, чтоб вознаградили Лытошыху и двух девушек, но условие не было выполнено. Рафаил просит гетмана принять сторону обруганных, избитых и разоренных неправедно и противузаконно женщи́н.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454. Копія XIX ст.)

№ 33

**1731, грудня 26 (15). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Благодарит за универсал, увольняющий село Комаровку, принадлежащее кафедре, от подвод и выдачи съестных припасов и напитков. Между прочим извещает, что по желанию гетманскому рукоположены: декабря 12 Никифор Шолупина в диаконы; 13-го Яков Вышинский в диаконы, а завтра он будет уже присвитером.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454. Копія XIX ст.)

№ 34

**1731, грудня 29 (18). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Яков Вышинский уже рукоположен. Но в силу указов и регламента он, Рафаил, посвящает в тот же Св[ято]-Усп[енский] собор и другого священника, освидетельствованного в науках коллегиею Киевомогилянскою, Андрея Колтовского (это зять Терпиловской). Они будут служить поочередно, как это должно быть во всех соборных церквах.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454. Копія XIX ст.)

№ 35

**1731, грудня 30 (19). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

О посвящении Иоиля в игумены глуховск[ого] Петропавловск[ого] монастыря.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 454. Копія XIX ст.)

№ 36

**1732, січня 6 (1731, грудня 27). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

«Нежинский протопоп Степ[ан] Вольховский донес Рафаилу, что при нежинских церквах нет ктиторов, кроме при немногих, да и тех мирская власть употребляет «на свою приватну». Просит универсала чтоб избраны были к каждой церкви ктитора, один из козаков, другой из посполства и чтоб мирская власть к ним уже не касалась»

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 454-454 зв. Копія XIX ст.)

№ 37

**1732 лютого 27 (16). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Гетман просил, чтоб зять отца Афанасия церкви глуховской, белополовской, св. Василия, пресвитера, Тимофей Леонтъев, в ту церков был посвящен иереем. Рафаил приказал ему готовиться, буде по испытанию явится достоин, а Колтовскому, см. XXIV и XXVIII вовсе отказал от Св[ято]-Успенской гадячской церкви, а велел искать где-нибудь другого вакантнаго места. Гетман поставил на своем.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 454 зв. Копія XIX ст.)

№ 38

**1732, березня 14 (3). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

По делу Литошихи, см. XXVI.

Он простил уряд, допустил его к церкви, но повторяет просьбу об удовлетворении обиженных по приговору нежинского полковника.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454 зв. Копія XIX ст.)

№ 39

**1732, липня 11 (червня 30). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Пироцкий Иван, бунч[уковый] товарищ, жаловался гетману на «обыды, грабления, нападения и гонимелства», которые делает ему, по смерти отца его Илариона, монаха скитка Моровскаго Онуфриевскаго законник того скита, бывший святософийский экклезиарх, Иосиф. Гетман ходатайствовал за Пироцкого. Рафаил велел разследовать дело и обещает удовлетворить Пироцкого, если он действительно обижен.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454 зв. Копія XIX ст.)

№ 40

**1732, липня 19 (8). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Студент киевобратского коллегіума, Кирилл Белицкий, богослов, желает жениться на дочери покойного священника Антония, села Слоута, с согласия брата бунч[укового] тов[ариша] Максима Антоновича. Он просит слоутского прихода. Рафаил просит, чтоб гетман взял в свое покровительство «такого учительного и постоянного человека, который для научения простого народа весьма удобен будет».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454 зв. Копія XIX ст.)

№ 41

**1732, грудня 11 (листопада 30). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

«Донесено нам пастыреви писменно, що пан сотник коропский, Грыгорий Хымыч, пры розыску никоторого дила произносыв худные слова на Бога, именно такие: «Я де самому Богу не вирую». Которому доношению зараз не повиряя, прыказалы мы подлынно духовным персонам розыскать: так лы було как прежде доношено и богохульничыв лы он сотник на Бога? И потому нашему повелению духовные персоны по совисти иерейской писменно нам объявылы, что показанный сотнык коропский такие хульные слова говорыв: же я ж тепер и самому Богу не вирую. Тыя слова хульные и на друтий день сотнык говорыв, а понеже по указу высокославных и вичнодстойных памяты Петра I-го императора и пр. это подлежит суду духовному, то Рафаил без воли гетманской «не дерзает» призвать сотника на суд, а просит гетмана его прислать».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 454 зв.-455. Копія XIX ст.)

№ 42

**1733, лютого 9 (січня 29). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

По отзыву Рафаила гетман писал повеление, чтоб если Ульяна Карпекина не может по болезни явится в Киев, то прислала б сына своего Семена с его невестою для следствия об обручении этой невесты, Ксении, с канцеляристом Федором Мануйловичем. Но повеление гетманское не исполнено: «Понеже тылко п. Карпика без обрученной дивыци в консыторию нашу киевскую прыбувшы, доношениямы своимы спорнымы нас, пастиря, утруждав и духовной нашей консытории в никоторых самонужнийших дилам, своимы спорами, не потребно велеричывымы помишательства дилав. Да недовольно того: еще с фуками в консытории духовной выходя того ж генваря 22-го в прысинках канторы консыторской произнесл: «(Salva venia, ясневельможности вашей): мать их з судом». С этим не дожидая конца дела, Карпека уехал, да и нельзя было кончить оное, потому что невесты не было налицо. Рафаил отлучил Карпеку и его мать от Церкви, просит гетмана наказать Кар-

пеку за нанесенное ему и консистории безчестие и между тем прислать Карпеку и невесту на духовный суд.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455. Копія XIX ст.)

№ 43

**1733, квітня 1 (березня 21). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

О. Никифор Шолупина, прєзвитер св. Никольской глуховской церкви, оправдывается, что не виноват в допущении к слушанию литургии отлученных от Церкви Улианы Карпекиной и сына ее Семена и о «бытии их в бабынци». Он присылает на этот щот свидетельство протопрєзвитера Алексия Галяховского. Так как за это был отрешен от священнодействий. о. Никифор то ныне по оправдании получает разрешение. О чем уведомляя, Рафаил поздравляет гетмана с приближающимся светлым праздником.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455. Копія XIX ст.)

№ 44

**1733, серпня 6 1 (липня 26). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Гетман писал к нему что п. Стефан Холодович, бунч[уковый] товариш, будучи при старости лет, страдает всегдашнею болезнию и служить уже не может, дал обет принять иноческий чин, на что получил от войсковой службы гетманское увольнение. Гетман ходатайствовал, чтоб Холодович не был отвергнут от иночества. Рафаил уведомляет, что он Холодовича благословил и писал уже в глуховский Петропавловский монастырь к игумену Иоилу об облечении Холодовича в святой «иноческий габит», т. е. habit.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455 зв. Копія XIX ст.)

№ 45

**1733, серпня 8 (липня 28). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Просит, чтоб мирские власти не вмешивались в избрание церковных ктиторов, коих по положению при каждой церкви должно быть два. Они ведут приходы и расходы, имеют надзор над церковным строением, собирают канунный сбор, короче: они необходимы. Но вмешиваясь в их избрание, требуя их на сторону и с них повинности натурою, мирския власти тем обедняют церкви.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455 зв. Копія XIX ст.)

№ 46

**1733, серпня 25 (14). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

Он просил гетмана о помощи жителям Комаровки от окольных сел выдачею подвод под проезжающих. Писал еще о тяжбе инокини новомлинского девичего монастыря Мавре Заборовской с сыном ее Федором Сохацким, но не получив доньше резолюции, просит об оной.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455 зв. Копія XIX ст.)

№ 47

**1734, жовтня 8 (вересня 27). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до гетьмана Данила Апостола**

О назначении в Гамалиевский монастырь игуменом Германа Конашевича, экзаменатора катедры. См. этот монастырь № X.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455 зв. Копія XIX ст.)

№ 48

**1734, червня 25(14). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до князя Олексія Шаховського**

Священник с. Слоути Кирил Белицкий жаловался ему, что случане священникам своим выдавали роковщину. Когда он поступил на приход, атаман и войт вздумали отказать ему от этой роковщины. Он жаловался гетману; гетман дал универсал и прихожане опять начали платить роковщину бездоимочно и безропотно. Ныне, по смерти гетмана, отказываются снова. Рафаил просит защиты Белицкому от князя.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455 зв. Копія XIX ст.)

№ 49

**1735, травня 17(6). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до князя Олексія Шаховського**

Риботинские жители Грибаченко и Нестеренко подали князю прошение о разлучении их с их женами «за некоторую правильную выну» и о позволении им «будто повторне дружитья». Князь отнесся к Рафаилу. Рафаил велел расследовать и в силу показаний ему поданных, уничтожив первый брак, разрешил второй.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 455 зв. -456. Копія XIX ст.)

№ 50

**1735, травня 19(8). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до князя Олексія Шаховського**

Жалуется а козаков села Вовчка, полка Киевского, сотни Козелецкой, в том что они тревожат в спокойном владении городних того ж села маетностей катедральных, врезаваются в монастырские грунта и сенокосы. Рафаил просит защиты.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 51

1735, червня 11 (травня 31). – Київ (?). –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до правителів генеральної військової канцелярії**

О учреждении особой комиссии по синодскому указу для разследования обид, сделанных Иродионом Жураковским, черниг[овским] епископом; о грунтах, мельницах и дворах им отнятых. Рафаил посылает от духовенства двух членов в эту комиссию, а именно: Никодима Ленкевича, архимандрита мон[астыря] Гамалеевского, Феофана Степанского, игумена монастыря козелецкого Георгиевского. Архимандрита титулует он «превелебнейшим», а игумена «пречестным».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 52

1736, червня 7 (травня 27). – Київ. –

**Ставленна грамота
митрополита Рафаїла Заборовського (регест)**

Цією грамотою стверджується, що Стефан Романов був висвячений на священника і призначений в храм «Покрова Прстыя Бцы «в городок Куземин протопопи Зенковской на цілую парохію за настоятеля по презентам протопопа зенковського Андрея Фомина, п. Михайла Семеновича, сотника куземинського, и прихожан тамошних».

(IP НБУВ, ф. I, спр. 58150. Друкований оригінал з невеликими вписаними фрагментами, завірений особистим підписом митрополита і печаткою)

№ 53

1736, вересня 12 (1). – Київ (?). –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до правителів генеральної військової канцелярії**

Посланные члены комиссии об Иродионе по болезням и другом причинам отъезжают из комиссии. На место их высылаются игумен монастыря полтавского Леонтий Злотницкий и наместник лубенского Симеон Петрановский.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 54

1737, січня 30 (19). – Київ (?). –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до генерал-лейтенанта Леонтєва**

Он писал Рафаилу, что из маетностей монастырей братского и катедрального указный фураж и провиант не поставлен в киевский магазин. Рафаил уведомляет, что муки, круп и овса уже поставлено 692 четверти и остальное немедлен[н]о будет.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 55

1738, квітня 28 (17). – Київ (?). –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до виконувача обов'язків київського губернатора
Олександра Рум'янцева**

По случаю получения из кабинета ея величества за подписью кабинет министров, чтоб все печетанные в польском городе Львове экземпляры календара на польском языке сочиненного Станиславом Дунчевским, были отобраны от духовенства и доставлены в Глухов.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 56

1738, серпня 31 (20). – Київ (?). –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до Шипова**

О монахине Анастасии. См. глуховский девичий монастырь.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 57

1738, вересня 4 (серпня 24). – Київ (?). –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до Шипова**

О утеснениях от наборщиков лошадей в казенную службу.

(IP НБУВ, ф. I, спр. 56728, арк. 456. Копія XIX ст.)

№ 58
1738, вересня 27 (16). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до Шипова

Августа 22 получил он письмо ответное от Шипова на бумагу, в которой жаловался на самовольное взятие городничаго с. Карпиловки, маетности Киево-братского монастыря, в Глухов, без ведома его, Рафаила и архимандрита тамошнего Сильвестра. Шипов пишет, что Афанасий Покорский, которому поручен сбор хлеба и сена, требовал от этого городничаго ведомостей о собранном хлебе и сене, но городничий не только не дал ведомостей, а наговорил еще дерзостей. Покорский жаловался, генеральная канцелярия послала жолдака, который привез городничаго под караулом, его допросили и послали в полк[овую] киевск[ую] канцелярию для дальнейшего следствия, что сделано в силу закона, что и духовные люди подлежат малороссийскому суду. Рафаил отвечает, что закон этот хотя и есть, но это не значит еще что можно хватать через мирскую команду, без ведома духовного начальства духовных людей, которые в добавок занимают должности весьма важные – по управлению маетностями. Есть закон, который запрещает подобное самоуправство и в силу этого указа он просит, чтоб не хватали подобным образом впредь никого из духовенства не дав знать о том заблаговременно ему и духовному начальству.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 456 зв. Копія XIX ст.)

№ 59
1738, листопада 20 (9). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до Шипова

Шипов уведомил, что глуховский игумен Никифор Грибовский и тамошний протопоп Алексей отказываются от поставок лошадей на службу ея и[мператорскому] велич[еству]. Рафаил уведомляет, что набор этот «лошадейный» уже производится.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 456 зв. Копія XIX ст.)

№ 60

**1740, серпня 2 (липня 22). – Київ (?). –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до генерал-майора, лейб-гвардії майора N**

О том, что по требованию полученному из Глухова о высылке города Лохвицы иерея Иоанна Богдановского в полковую нежинскую канцелярию с делами комиссарскими, какие у него есть, он уже распорядился.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 456 зв. Копія XIX ст.)

№ 61

**1740, листопада 16 (5). – Київ. –
Грамота митрополита Рафаїла Заборовського**

«Божиею милостию Рафаїл Заборовский, православный архиепископ киевский, галицкий и Малия России.

Настоящаго 1740 годо октоврия 27 дня благородной господин полковник охочокомоннаго полку Василий Чеснок, поданным нам, пастыреви, доношеним, просил об определении до новосооруженной церкви на Чесниковці и Ситниковці при містечку Борзні во имя святителя Христова Василия, архиепископа Кесарии Каппадокийския, священника, обретающагося в вакансі Иоанна Романовскаго за настоятеля. А в доношении октоврия 31 дня помянутого священника Иоанна Романовского показано, что он в той новосооруженной церкви настоятелем быть желает и о выдаче ему по показаному приходу на цілую парохию усыновительной грамоты нас, пастыра, просил. А в состоявшемся февраля 18 сего 740 году фундуші за руки полковника Василия, сотника Василия да Игната Чесников и старшины полковой: асаула Семена Иосифова, обозного Зиновия Познака, хоружаго Ивана Высоцкаго, писара Евфрема Бровкевича, который фундуш прошлаго апреля 21 дня сего года в канцелярию нашу при доношении его, пана полковника, прислан и к ділу сообщен, написано, что оная новосооруженная на Чесниковці церковь всіми потрібностями ныні и впредь снабдіна и обветшалость реставрована иміет быть ими и по них их наслідниками, а на иные ея впредь иміющияся быть заворы от собственнаго своего имущества опреділяют готових денег сто рублей, на три недел пахатнаго поля и двор шинковый, священныку же тоя церкви во вічність, кто ныні и впредь быть иміет, поля пахатнаго пятнадцять дней и хлібнаго жалования

четвертей дві в год, а церковнослужителям хлібного жалования в год шесть четвертей, во всяких же нуждах, по доброхотному их изволению, они и наследники их поспомоществовать и снабждать должны. А понеже с присланого от протопопа ніжинского Стефана Волховского слідствия в тіх футорах Чесниковці и Ситниковці явилось дворов 60, которые Чесниковку и Ситниковку* мы, пастырь, по прошению тамошних обывателей, в дополнение фундушное к той новоооруженной церкви с приговору духовной нашей консистории и нашей пастырской апробации, определили и утвердили и о том от нас, пастыря, указ к прчестному игумену максаковскому Иоасафу послан. Того ради по вышпоказанному пана полковника Василя Чеснока прошению и его священника доброхотному желанию, властью нам от Бога данною, реченного иерея Иоанна Романовского до вышпоказанной церви Василя Кесарийскаго містечка Борзни за цілого настоятеля усыновляем и ему при добродійном житии, честном, трезвенном и постоянном обхождении всегда в страхе Божии пребывая, вся священнослужения иереом принадлежащая, по чиноположению церковному со всяким благоговением отправляя и требы христианские тоей церкви прихожанам преподавать архиерейско благословляем и во всем ему, вышписанному иерею Иоанну, імія о спасении душ человеческих неусыпное попечение, справлятися по правилам святых и богоносных отец, регламенту духовному, указам высокомонаршим и нашим пастырским по силі ставленной, імющейся у него грамоты. Во знамение же того усыновления и для твердости ему, иерею Иоанну, за подписанием архиерейской руки нашей и при обыкновенной катедральной печати сия грамота дана в катедрі Києвософийской 1740 году ноября 5 дня.

На подлинной грамоті подпис таков:

Вишше именованный Рафаил архиепископ».

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56331. Копія XIX ст.)

№ 62

1742, липня 27(16). – Київ. –

Грамота митрополита Рафаїла Заборовського

«Божиею милостию Рафаїл Заборовский православный архиепскп киевский, галицкий и Малыя Россіи.

* Тут очевидно бракує фрагменту тексту.

Пречестному игумену Сто-Онуфриевского монастыря Гавриїлу Стринскому Бжие благословение и наше архиерейское пресплавление, предлагаем. Сего 1742 году юля 12 дня доношением нас, пастыра, области полской староста Чигр[инского] містечка Чигрина жители Димитрий [...]лан, Филипп Сокиндра, Яков Бриндасовский да городков Медведовки Василь Співак и Жаботина Евфим Скляр просили на освящение церкви Сто-Онуфриевской в новопостроенной трапезі в монастырі жаботинском на том місте, где и прежде была церков. К якому де монастыру владілец тамошний его млсть пан Иоанн Каетан Яблуновский, староста чигринский, ствердил здавна прилегліе грунта и протчая угодия писанием своїм, якое намы выдано. По котрому прошению означенную Сто-Онуфриевскую церков, буде она совсім устроена и в ней престол, жертвенник и иконостас иміється, по силі требника надлежащее освещение учинит, священнодійствоват в ней пастырско благословляем по чиноположению стой православной грекороссийской церкви. А инако отнюдь не дерзати по Бжиім и нашим архиерейским неблагословением к вышеозначенной же Сто-Онуфриевской церкви стий антиминос нш выдан [...].

[3] катедрі ншей Киевософійской 1[74]2 года юля 16 дня.
Вышше именованный Рафаїл, архиепш».

(IP НБУВ, ф. 160, стр. 1024, арк. 4–4 зв.)

Оригінал завірений особистим підписом митрополита і печаткою)

№ 63

1743, січня 26 (15). – Київ (?). –

Лист митрополита Рафаїла Заборовського до генерал-лейтенанта N

О получении указа, чтоб духовных лиц без сношения с духовными правлениями не брать под светский суд.

(IP НБУВ, ф. I, стр. 56728, арк. 456 зв. Копія XIX ст.)

№ 64

1738, липня 11 (червня 30). – Київ. –

Наказ митрополита Рафаїла Заборовського
«Рафаил Заборовский, Бжиею млстию православный архиепискп Киевский, Галицкий и Малыя Росии.

Всім чтущым и слышащым сые наше писание, Бжия благословенна и нашего архиерейскаго мира, здравиа, благополучнїйшаго состоянїа и всякого плодородїа земаго от всеблагого Бга при млтвах ншых пастырских желающе препосилаем. Сего 738 года юня 28 д. честный пресвітер стовасилевский нїжинский Симеон писменним доношением своім обявил нам, пастиреві, что церковь его, стителя Хрства Василя Великаго, допущением Бжиим погорїла и просил нас, пастыря, дабы мы позволительное писание для испрошения на показанную погорїлую церков от хрстолюбивых дателей мстиваго подаянїа, видать повелїлы и мы, пастир, всякому помощь истинно давати желающе, всякого хрстолюбываго подателя просим на устроение вновь церкви чтителя Хрстова Василя в городе Нїжині, что кому Гпдъ Бг на сердце пошлет по своему доброхотному соизволенїю подать мстивое вспомошествованїе, а иже аще кто здї мало поистиннї от усердїа сотворить, сторицею от всемилстиваго в щедротах Гда в селе и в будущем віці да воспрїимет, архиерейско желаем. Дадесе сые наше пастырское писание при печати катедральной кїевской Стыя Софїи премудрости Бжия 1738 года юня 30 дня.

Выше именованный Рафаил, архїепскп.

из сим просителным писанїем испрашивать мстїни точїю в Кїевской епархїи свободно.

(IP НБУВ, ф. XIV, стр. 3091. Оригінал завірений печаткою.)

№ 65

**1745, після травня 15 (4). – Мгарський монастир. –
Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до кошового отамана Василя Сича (Григоровича)(?)**

«Нам в Дсі Стом благо(...)»* сн.

Настоящаго 1745 года мая 4 присланним к нам доношением Мгарского лубенского монастиря архимандрит Герман просил о интерцессїї к вашему благородїю, дабы выдана была от Коша либертация о нечиненїї обид Мгарскому на стану Романковском и в рїбних ловлях препятствїа от козаков, з полковником их в Кодаці находящихя. Почему мы надїяся (?)на всегдашнюю к обителям стим вашего благородїа благосклонность, просим приказат видать выше показанному Мгарско-

* Тут очевидно бракуе фрагменту тексту.

му лубенському монастирю от Коша выше означенную либер-
тацию, дабы не чинено было оному монастирю обид на стану
Романковском и в рыбных ловлях от козаков, с полковником их
в Кодаці находящихся, препятствия, також и в протчих проше-
ниях онаго (?) мнстря не оставить [...] и при том Божие благо-
словение»

(ЦДІАК України, ф. 127, оп. 1024, спр. 452, арк. 4. Чернетка)

№ 66

1746, січня 10. – Київ. –

**Лист митрополита Рафаїла Заборовського
до князя Радзивіла, підчасного ВКЛ (регест)**

Мова йде про пожежу в Слуцьку. Я отримав відомість, що
вогонь дійшов до соборної церкви в замку вашої князівської
мости. Прошу відновити церкву.

(АГАД, ф. «Архів Радзивілів», відділ V, спр. 12894. Оригінал)